

Yabancı Dilde Ölçme ve Değerlendirme

Yusuf ŞAHİN

5. Baskı

Prof. Dr. Yusuf ŞAHİN

YABANCI DİLDE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

ISBN 978-605-241-187-2

DOI 10.14527/9786052411872

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

© 2021, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. A.Ş.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınev**idir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

1. Baskı: Şubat 2018, Ankara

5. Baskı: Ekim 2021, Ankara

Yayın-Proje: Zeynep Güler

Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan

Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.

İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler - Ankara

Tel: (0312) 341 36 67

Yayıncı Sertifika No: 36306

Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA

Yayınevi: 0312 430 67 50

Dağıtım: 0312 434 54 24

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: pegem@pegem.net

WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Prof. Dr. Yusuf ŞAHİN

Yusuf Şahin, 1962 yılında Yozgat'ta doğdu. İlk, Orta, Lise ve Ön lisans eğitimini Yozgat'ta tamamladı. Atatürk Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalından mezun oldu (1988). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü "Yabancı Dil Öğretimi" Programında Yüksek Lisans (1997), Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Dilbilimi Bölümü, Uygulamalı Dilbilim Anabilim Dalı, Yabancı Dil Öğretimi Bilim Dalında Doktora eğitimini (2006) tamamladı. Bolu Mengen Lisesinde ve Yozgat Lisesinde Almanca öğretmeni olarak görev yaptı. Erciyes Üniversitesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi ve Giresun Üniversitesinde Akademisyen olarak çalıştı. 1999-2000 arası Suudi Arabistan / Riyad'da, Kral Suud Üniversitesi Diller ve Tercüme Fakültesinde görev yaptı. Yabancı Dil Öğretimi, Yabancı Dil Öğretiminde Ölçme ve Değerlendirme, Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi, Okuma Eğitimi ve Dilbilim alanlarında ulusal ve uluslararası dergilerde makaleleri ve kitapları bulunmaktadır. Almanca ve İngilizce bilmektedir. Hâlen Giresun Üniversitesinde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

ORCID No: 0000-0002-7701-0077

ÖN SÖZ

Programlı dil öğretiminin ayrılmaz bir parçası olan ölçme ve değerlendirme, inanç ve kanaatin ötesinde, kanıtlanabilir, bilimsel verilere dayalı olarak yapılması gereken işlemlerdir. Eğitim programlarında yer alan diğer disiplinlerle kıyaslandığında, dil öğretiminin kendine özgü yöntemleri, araç-gereçleri, ölçme ve değerlendirme biçimleri olduğu görülür. Çağdaş dil öğretimi, dört temel dil becerisine dayalı uygulamaları ve bu uygulamalar neticesinde ulaşılan dil düzeyinin belirlenmesinde de, her bir beceriyi ayrı ayrı ölçen sınavları gerekli görmektedir.

Bu çalışmada, yabancı dil öğretiminde sınav hazırlama, ölçüt geliştirme ve değerlendirme konuları ele alınmıştır. Kitapta, Almanca, İngilizce ve Yabancı dil olarak Türkçe olmak üzere, üç dilden sınav örneklerine yer verilmiştir. Bu çalışmanın, yabancı dil öğretmeni yetiştiren kurumlardaki öğretmen adaylarına, hâlihazırda yabancı dil öğretimi alanında görev yapan öğretmenlere yararlı olacağı umulmaktadır.

Kitabın hazırlanmasında emeği geçen meslektaşlarıma, okuma ve düzeltmede, İngilizce Okutmanı Yasin Biçer'e, Türkçe öğretmenleri, Asilhan Şahin'e ve Ayhan Karataş'a, her zaman yanımda olan ve desteğini esirgemeyen Eşime teşekkür ederim.

Babama ve Anneme özlemlerle

Prof. Dr. Yusuf ŞAHİN

ORCID No: 0000-0002-7701-0077

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	v
Giriş.....	1

1. BÖLÜM

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Giriş.....	5
Ölçme.....	5
Ölçme Türleri.....	6
Ölçek Türleri.....	6
Değişken.....	8
Değişken Türleri.....	9
Nicel ve Nitel Değişkenler.....	9
Sürekli ve Süreksiz (Kesikli/Kategorik) Değişkenler.....	9
Bağımlı ve Bağımsız Değişkenler.....	9
Değerlendirme.....	9
Değerlendirme Türleri.....	11
Ölçüte Dayalı Değerlendirme.....	11
Hedefe Dayalı Değerlendirme (Yapılış Amacına Göre).....	11
Öğrenme Ortamının Özelliğine Göre Değerlendirme.....	12

2. BÖLÜM

YABANCI DİLDE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Sınav Türleri.....	15
Biçimine Göre Sınavlar.....	15
Yapılış Amacına Göre Sınavlar.....	15
Dil Sınavı Sonunda Verilen Dil Sertifikaları.....	24
Uluslararası Geçerliliği Olan Dil Sınavları ve Dil Sertifikaları.....	24
Dilbilgisel Doğruluk mu, Anlaşılabilirlik mi?.....	25

3. BÖLÜM

YABANCI DİL SINAVLARINDA GEÇERLİLİK VE GÜVENİLİRLİK

Güvenilirlik	27
Sınavın Güvenilirliğini Artırma Yolları.....	30
Güvenilirlik Saptama Teknikleri	30
Geçerlilik	33
Kapsam Geçerliliği	33
Ölçüte Dayalı Geçerlilik	36
Uyum Geçerliliği	37
Yapı Geçerliliği.....	37
Görünüş Geçerliliği.....	38
Sınav ve Sınav Sorularına Uygulanan İstatistiksel İşlemler	38
Puanların Dağılımı	38
Testin Ortalama Puanı ya da Ortalama Güçlüğü.....	40
Boş Bırakılan ve Erişilemeyen Madde Sayısı	41
Madde Analizi.....	41

4. BÖLÜM

YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE BECERİLERE GÖRE SINAV TÜRLERİ

Dinleme-Anlama Sınavı	51
Konuşma-Sözlü Anlatım Sınavı	57
Okuma-Anlama Sınavı	73
Yazılı Anlatım Sınavı.....	76
Kaynakça.....	81
Ekler	83
Sınavlar Örnekleri	83
Almanca Sınavlar	83
İngilizce Sınavlar	92
Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi	117

GİRİŞ

İnsanları diğer canlılardan ayıran özelliklerin başında, onların aralarında kurdukları iletişim biçimine aracılık eden **Dil** gösterilmektedir. Dil ile ilgili yapılan tanımlardan ortaya çıkan ana tanım ise, *insanlar arasında anlaşmayı sağlayan dinamik bir yapı* olduğudur. Bu dinamik yapının genetik olarak aktarılan kalıtsal bir özellik olmadığı, bireyin içinde yaşadığı sosyal çevreyle etkileşiminin türüne ve yoğunluğuna bağlı olarak değişkenlik göstermesinden anlaşılmalıdır. İnsanların doğuştan dil yetisine sahip olduğu ve bu yetinin de herhangi bir dille sınırlı olmadığı; bu yetinin bütün doğal dillerin öğrenimine eş değerde olanak sağlayacak bir donanımda olduğu, yeni doğan bir çocuğun dil edinimi sürecinden elde edilen verilerle ortaya konulmaktadır.

İnsanlar, doğuştan aynı temel özelliklere sahip olmalarına rağmen insanların neden farklı dilleri konuştukları; insanlığın kullandığı ilk dilin veya diğer dillerin türediği ortak bir dilin olup olmadığı, varsa bu dilin hangi dil olduğu, tarih boyunca cevap aranan önemli sorulardandır. Bu arada insanlar, kendileri gibi konuşmayan diğer insanlarla da iletişim kurmakta ve çeşitli alanlarda işbirliği yapmaktadırlar. Bu durum, dilin edinim biçimine ve işlevine göre, farklı biçimlerde ele alınmasını gerekli kılmıştır.

-Doğrudan ve içsel biçimde, belli bir programa, zamana ve mekâna bağlı olmaksızın bireyin doğduğu andan itibaren çevresiyle kurduğu iletişimde kullandığı ilk dil *Anadil*,

-Bireyin doğduğu andan itibaren çevresinde kullanılan iki dili aynı anda edinmesi ve işlevsel biçimde kullanabilmesi *İki Dillilik*,

-Bireyin içinde bulunduğu çevrede birden fazla dilin konuşulur olması ve bireyin çevresindekilerle bu dillerle iletişim kurabilme yeterliliği *Çok Dillilik* ve

-Birey için tamamen yabancı olan, sonradan öğrendiği ve yaşadığı çevrede işlevsel olarak iletişimde kullanma olanağı bulunmayan; belli amaçlar doğrultusunda öğrenilen dil *Yabancı Dil* olarak adlandırılır. Birey, yabancı dilde sınırlı söz varlığına sahiptir ve yaratıcı ifadeler bakımından anadile kıyasla oldukça fakirdir. Birey, çoğu zaman ifadelerinde isabetli sözcük bulmada zorlanır; bireyin konuşmaları anadildeki kadar akıcı ve rahat değildir. Düşüncelerini dile getirmede çoğu zaman anadilinin etkisi altındadır. Öğrenme, belli bir zaman, mekân ve belli bir program doğrultusunda şekillenir. Yabancı dilde edinimden ziyade öğrenme söz konusudur.

Bu çalışmada dil, yabancı dil boyutuyla ele alınacaktır. Yabancı dil, tanımından da anlaşılacağı üzere, birey için günlük yaşamında iletişimsel olarak doğrudan kullanmadığı, sonradan, belli amaçlar için öğrendiği dildir. Öğretim kurumlarında yer alan yabancı dil ise, belli bir plan ve program doğrultusunda öğrenilen-öğretilen bir dildir. Öğrenim-öğretimin gerçekleştirilmesinde izlenen yolun doğruluğundan emin olunması; öğrenim-öğretimin ne düzeyde gerçekleştiğinin saptanması; belirlenen hedef ile ulaşılan nokta arasındaki farkın belirlenmesi ve ulaşılamayan hedeflerin nedenlerinin araştırılması bir *ölçme ve değerlendirme* etkinliğidir.

Yabancı dil öğretiminde geçmişten günümüze farklı yöntemler uygulanmıştır. Bununla birlikte günümüzde, bireysel ve toplumsal hareketliliğin artması; dünyadaki gelişmelerin bireyleri ve toplumları her alanda işbirliğine zorlaması yabancı dile duyulan ilgiye ve gereksinime yeni boyutlar kazandırmıştır. Daha kısa sürede, daha etkili yabancı dil nasıl öğrenilir sorusunun yanıtı, yeni yöntem arayışlarıyla ve bilişim teknolojilerini devreye sokarak bulunmaya çalışılmaktadır. Özellikle yapay zekânın (artificial intelligence) dil öğretiminde kullanılmasıyla, hem öğrencilere hem de öğrenenlere büyük kolaylıklar sağladığı bu alanda yapılan araştırmalarda görülmektedir (Aslan, 2014). Yapay Zekânın dil öğretimindeki uygulama alanları:

- Sözlük çalışmaları (Eş-zıt anlamlı sözcükler, sesli sözlük, sesi yazıya, yazıyı sese çeviren sözlük çalışmaları)
- Dilden dile çeviri çalışmaları
- Sözcük yazım yanlışları, doğru yazılışları
- Hiper Metin (Hypertext), kullanıcılar tarafından yazılan metinler üzerine tıklanıldığında belirli bir siteye veya aynı belge üzerinde başka bir bölüme gitmenizi sağlayan linklenmiş kelimedir.